

Magdalena Wilk

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI W KRAKOWIE
INSTYTUT DZIENNIKARSTWA, MEDIÓW
I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

MAGDA.WILK@DOCTORAL.UJ.EDU.PL
ORCID: 0000-0002-8130-2005

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W OKRESIE PANDEMII KORONAWIRUSA

ABSTRAKT

Działalność organizacji pozarządowych jest widoczna w różnych obszarach życia codziennego. Sytuacja wywołana pandemią koronawirusa dotknęła różnych sfer, w tym także działalności społecznej. Niniejszy artykuł jest próbą analizy sytuacji trzeciego sektora w okresie pandemii oraz wsparcia, które zostało mu udzielone przez organizacje i instytucje publiczne oraz komercyjne. Omawiam również projekty, które zostały zrealizowane przez organizacje pozarządowe w zakresie działań pomocowych skierowanych do konkretnych grup społecznych, rozwiązań z zakresu zdrowia, zapewnienia ochrony i poczucia bezpieczeństwa, a także dostarczenia posiłków służbom medycznym.

SŁOWA KLUCZOWE: ORGANIZACJE POZARZĄDOWE,
TRZECI SEKTOR, PANDEMIA, COVID-19.

WPROWADZENIE

Ogłoszenie pandemii oraz wprowadzenie restrykcji z tym związanych to nietypowy czas dla organizacji trzeciego sektora oraz inicjatyw oddolnych. Jednak jak wykazała przeprowadzona przeze mnie analiza, w pierwszym półroczu 2020 roku w Polsce pojawiło się wiele cennych projektów, które w normalnych warunkach, bez wprowadzenia stanu epidemii, nie miałyby racji bytu. Niniejszy artykuł to próba pokazania możliwości realizacji inicjatyw oddolnych przez szeroko rozumiany trzeci sektor. W artykule przedstawiono także zakres wsparcia, z którego mogą korzystać organizacje pozarządowe w prowadzeniu swojej działalności.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – DEFINICJA ORAZ WYBRANE FUNKCJE

Trzeci sektor (*third sector*) to określenie stosowane wobec ogółu organizacji pozarządowych. Nawiązuje ono do koncepcji podziału aktywności społeczno-politycznej nowoczesnych państw demokratycznych. Pierwszy sektor to instytucje państwowe, drugi – prywatne podmioty nastawione na zysk, a trzeci to organizacje, które nie są nastwione na zysk i nie stanowią elementu struktury państwa (*Fakty o NGO...*). Inne określenia trzeciego sektora to między innymi właśnie organizacje pozarządowe, obywatelskie, społeczne, ngosy. W Polsce termin „organizacja pozarządowa” po raz pierwszy został użyty w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 426 ze zm.) (Bulicz, Springer, 2018, s. 227). Aktualnie definicję można znaleźć w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1057). Organizacjami pozarządowymi są osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, nie działające w celu osiągnięcia zysku oraz niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.). Nie są to przedsiębiorstwa, instytucje badawcze, banki, spółki prawa handlowego będące państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi. Działalność pożytku publicznego, a więc działalność społecznie

użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych, może być także prowadzona przez:

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz
- kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 roku o sporcie (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1133), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają go do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników (Wilk, 2018, s. 351–352).

Funkcje organizacji pozarządowych to między innymi:

- zaspokajanie potrzeb indywidualnych i społecznych w małej grupie,
- propagowanie pluralizmu i różnorodności życia społecznego,
- tworzenie alternatywnego – wobec rządowego – sektora do realizacji zadań indywidualnych i społecznych (Zioło, 2016).

„Organizacja pozarządowa istnieje po to, by wywoływać zmiany w jednostce i w społeczeństwie” (Druker, 1995, s. 19). Katalog obszarów, w których mogą działać organizacje trzeciego sektora, jest bardzo szeroki i obejmuje 33 zagadnienia¹, stąd też w okresie pandemii działalność organizacji jest widoczna na wielu rozmaitych polach.

1 M.in.: pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, działalności charytatywnej, podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, działalności na rzecz integracji cudzoziemców, ochrony i promocji zdrowia, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, na rzecz osób w wieku emerytalnym, nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego itd.

WSPARCIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W okresie pandemii uruchomiono wiele mechanizmów wsparcia obszaru działalności trzeciego sektora. Przedstawiam wybrane elementy wsparcia:

SPRAWOZDAWCZOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Przedłużono termin składania CIT-8 i wpłaty podatku. Organizacje nie musiały składać deklaracji CIT-8 w terminie do 31 marca. Nowym terminem był 31 maja lub 31 lipca 2020 r. (rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 marca 2020 r.). Ponadto sporządzenie sprawozdania finansowego i jego podpisanie przedłużono do 30 czerwca 2020 r. Zatwierdzenie sprawozdania wydłużono do 30 września 2020 r. Dla organizacji, których rok obrotowy jest inny niż rok kalendarzowy, terminy sporządzenia i podpisania, a następnie zatwierdzenia sprawozdania wydłużono o 3 miesiące (rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 31 marca 2020 r.). Zmieniono także termin zamieszczenia na stronie Narodowego Instytutu Wolności zatwierdzonego sprawozdania finansowego i sprawozdania merytorycznego przez organizacje pożytku publicznego do dnia 15 października 2020 r. (rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 18 maja 2020 r.).

ZATRUDNIENIE W ORGANIZACJACH POZARZĄDOWYCH

Organizacjom, które zatrudniają pracowników i w wyniku pandemii doświadczyły spadku przychodów z działalności statutowej o co najmniej 30%, zaproponowano dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych od tych wynagrodzeń składek na ubezpieczenia społeczne. Za marzec, kwiecień i maj 2020 r. organizacje mogły się starać o zwolnienie z całości lub części składek ZUS. Istniała także możliwość złożenia wniosku o odroczenie terminu płatności lub rozłożenie na raty należności z tytułu składek ZUS (ustawa z dnia 2 marca 2020 r.).

POŻYCZKI

Organizacje pozarządowe, których przychód w poprzednim roku bilansowym nie przekroczył 100 000 zł, mogły skorzystać z pożyczki z Funduszu Pracy na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej lub statutowej. Maksymalna kwota pożyczki to 5000 zł. Pożyczka mogła zostać umorzona, pod warunkiem że organizacja prowadziła

działalność przez okres 3 miesięcy od dnia jej udzielenia (ustawa z dnia 2 marca 2020 r.).

DOTACJE

Kolejne finansowe formy wsparcia trzeciego sektora to dotacje zarówno od instytucji publicznych, jak i komercyjnych. Wśród nich możemy wymienić między innymi:

- Narodowy Instytut Wolności: Program Wsparcia Doraźnego Organizacji Pozarządowych w Zakresie Przeciwdziałania Skutkom COVID-19 (Program COVID-19...),
- Fundacja Batorego: Fundusz Solidarnościowy Działaj Dalej (Fundusz Solidarnościowy...),
- Fundacja ING Dzieciom: Wsparcie dla organizacji w czasie pandemii (Wsparcie dla organizacji...).

Ponadto dla trzeciego sektora przygotowano możliwość ułatwienia rozliczania zadania publicznego. W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii oraz w terminie 30 dni następujących po ich odwołaniu organ administracji publicznej zlecający realizację zadania publicznego organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy jest uprawniony do przedłużenia terminu na złożenie sprawozdania z wykonania zleconego zadania publicznego oraz rozliczenia udzielonej dotacji na realizację zadania publicznego z pominięciem terminów wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, a także do uznania za uzasadnione wydatków poniesionych na sfinansowanie działań realizowanych w ramach zleconego zadania publicznego, które zostały odwołane w następstwie okoliczności związanych z obowiązywaniem stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii (COVID-19...).

BRAK OPŁAT ZA ABONAMENT I OPŁAT AUDIOWIZUALNYCH

W czasie trwania stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii organizacje pozarządowe nie musiały płacić abonamentu oraz opłat audiowizualnych (ustawa z dnia 2 marca 2020 r.).

MOŻLIWOŚĆ PRZEDŁUŻENIA KADENCJI ORGANÓW FUNDACJI ORAZ STOWARZYSZEŃ

Przepisy dotyczące tego zagadnienia dotyczą sytuacji końca kadencji zarządu fundacji, stowarzyszeń lub ich innych organów. Jeżeli kadencja upływa w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii lub do 30 dni po odwołaniu danego stanu, kadencja podlega przedłużeniu do czasu wyboru zarządu lub jej innych organów na nową kadencję, jednak nie dłużej niż do 60 dni od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii (ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r.).

MIECHÓW – STUDIUM PRZYPADKU

Gminę Miechów zamieszkują 19 524 osoby. Położona jest w północnej części województwa małopolskiego. Strukturę administracyjną tworzy miasto Miechów oraz 34 sołectwa (dane ze strony internetowej Gminy Miechów). Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, na terenie gminy funkcjonuje 106 organizacji pozarządowych (dane ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości). Z informacji przekazanych przez Urząd Gminy i Miasta w Miechowie wynika, iż aktywnie działa około 30% z nich. Z przeprowadzonego badania wynika, iż tylko jedna organizacja skorzystała z wyżej wymienionych form wsparcia w ramach tzw. tarczy antykryzysowej. Była to pożyczka. Należy przy tym zaznaczyć, iż większość formalnie nie mogła ubiegać się o przyznanie tej formy pomocy. 23% organizacji nie wiedziało, że mają taką możliwość (nie słyszało o wsparciu dla trzeciego sektora, a jedynie dla firm). Z kolei z informacji przekazanych przez Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego wynika, iż wnioski o udzielenie pożyczki wciąż napływają i według stanu na dzień 7 lipca 2020 roku o taką formę wsparcia zawnioskowało 10 organizacji. 26 czerwca na stronie głównej instytucji pojawiła się także informacja o możliwości ubiegania się o niskoprocentowaną pożyczkę z Funduszu Pracy dla organizacji pozarządowych zgodnie z art. 15zzda ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (*Niskoprocentowa pożyczka...*). Pierwotnie zakładałam, iż kwestia braku zainteresowania tą formą w Miechowie wynika z mniejszej liczby organizacji oraz samej działalności tych podmiotów. Jednak po przeprowadzonej ankiecie wiele organizacji zaczęło zgłaszać się

do Urzędu Gminy i Miasta w Miechowie z pytaniami, np. z jakich form wsparcia mogą skorzystać, na jakich zasadach można wziąć pożyczkę. W związku z tym wydaje się, iż podstawowym problemem był brak skutecznej informacji skierowanej do trzeciego sektora. Kolejnym badaniem przeprowadzonym w Miechowie była ankieta dotycząca działalności sektora pozarządowego w okresie pandemii. 100% respondentów wiedziało, co to jest organizacja pozarządowa. Aż 90% z nich słyszało o działalności pomocowej różnych organizacji w okresie pandemii. Jednak żadna z nich nie słyszała, czy jakakolwiek organizacja lokalna (z Miechowa lub okolic) aktywnie działała w tym czasie lub rozpoczęła nowe projekty związane z sytuacją stanu zagrożenia epidemicznego, a następnie stanu epidemii.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE WOBEC PANDEMII

Stowarzyszenie Klon/Jawor w kwietniu 2020 roku przeprowadziło badanie dotyczące wpływu pandemii na działalność trzeciego sektora. Wnioski przedstawiają się następująco:

- Czy organizacje nadal prowadzą swoje dotychczasowe działania, czy może je zmodyfikowały, ograniczyły lub zawiesiły?
 - » 33% organizacji twierdzi, że zawiesiło wszystkie swoje działania,
 - » 27% to organizacje, które zawiesiły ponad połowę swoich aktywności,
 - » 25% prowadzi większość swoich działań, a tylko część z nich musiała zawiesić,
 - » 14% nadal realizują wszystkie lub większość swoich działań.
- Czy organizacje podejmują nowe działania, które są odpowiedzią na sytuację wywołaną pandemią?
 - » 49% organizacji już podjęło lub planuje podjąć nowe działania,
 - » 47% nie podjęło tego typu działań, nie planuje też ich w najbliższej przyszłości.

Autorzy badania podzielili organizacje na trzy kategorie:

- 1) zamrożone – to takie organizacje, które zawiesiły całość lub większość dotychczasowych działań i nie podjęły ani nie planują podjęcia nowych działań. Najczęściej są to organizacje z małych miast do 50 tys. mieszkańców i ze wsi, z branży sportowej i kulturalnej, opierające się wyłącznie na pracy społecznej (te z kolei najczęściej

- są zlokalizowane na wsi i w małych ośrodkach) oraz posiadające stałych współpracowników, dysponujące budżetem do 100 tys. zł rocznie,
- 2) walczące – czyli takie, które działają mimo pandemii, prowadzą dotychczasowe (lub zmodyfikowane) działania bądź zupełnie nowe. Organizacji walczących jest najwięcej wśród organizacji z budżetami rocznymi 100–500 tys. zł,
 - 3) zmobilizowane – to organizacje, które prowadzą ponad połowę dotychczasowych działań, a jednocześnie podjęły nowe aktywności lub je planują. Najczęściej są to organizacje dysponujące rocznie co najmniej 1 mln zł, z branży pomocy społecznej i usług socjalnych (*Pod lupą: Zamrożone...*).

Działalność trzeciego sektora w okresie pandemii można podzielić także według obszaru, na którym działają. Forum Odpowiedzialnego Biznesu jako organizacja ekspercka, pozostająca inicjatorem i partnerem przedsięwzięć kluczowych dla polskiego CSR (*Forum Odpowiedzialnego Biznesu...*), przygotowała podział, biorąc pod uwagę kierunki działań poszczególnych organizacji:

- działań pomocowych skierowanych do konkretnych grup społecznych,
- rozwiązań z zakresu zdrowia,
- zapewnienia ochrony i poczucia bezpieczeństwa,
- dostarczenia posiłków osobom, które obecnie nie mogą osobiście się o to zatroszczyć (*Jak organizacje społeczne...*).

Niżej przedstawiam kilka wybranych projektów z poszczególnych obszarów:

1. Telefon Pogadania – projekt realizowany przez Fundację „Otwarte Idee” z Gdańska.

„To miejsce, w którym dbamy, żeby nikt – bez względu na wiek – nie czuł się samotny. Jeśli potrzebujesz wsparcia, życzliwej rozmowy czy po prostu usłyszeć czyjś przyjazny głos, zadzwoń, tu zawsze znajdziesz kogoś, kto Cię wysłucha” (strona internetowa Telefonu Pogadania...). Telefon został uruchomiony na początku kwietnia 2020 roku. Z proponowanej, bezpłatnej usługi można korzystać codziennie od 15.00 do 20.00. Celem projektu jest łączenie ludzi starszych (którzy często są samotni i cyfrowo wykluczeni) z wolontariuszami. Organizatorzy akcji piszą o sobie, iż są grupą aktywistów,

których połączyła troska o osoby starsze. Są wśród nich terapeuci, redaktorzy, specjaliści od marketingu. W marcu 2020 roku rozpoczęła się rekrutacja wolontariuszy. Zgłosiło się ponad 800 osób (stan z 22 marca). Do drugiego etapu, gdzie odbywało się między innymi szkolenie techniczne z obsługi systemu contact center, zakwalifikowało się 50 osób. Warto podkreślić, iż wszystkie połączenia są anonimowe. Wolontariusz pyta osobę dzwoniącą wyłącznie o imię. W mediach ukazało się wiele artykułów dotyczących tego projektu².

2. #ngosySZYJAMASKI3city to lokalna akcja szycia masek ochronnych dla placówek w Trójmieście.

Zaangażowało się w nią wiele lokalnych organizacji pozarządowych, między innymi:

- Fundacja 3maliny nagrała filmy, jak krok po kroku jak uszyć maseczki,
- ZEROBAN i Fundacja Mewka zajmują się koordynowaniem szycia oraz zakupu materiałów,
- Fundacja Nielada Historia odpowiada za komunikację i logistykę,
- Fundacja Kobiety Wędrownie szyje maseczki i zbiera pieniądze na materiały,
- Fundacja AID Ratunek uruchomiła akcję zbierania pieniędzy oraz koordynuje komunikację między szpitalami.

Wzory maseczek zostały opracowane we współpracy ze specjalistami medycznymi i podzielone na dwa rodzaje:

- maseczki dla personelu medycznego, pielęgniarek, pielęgniarzy,
- maseczki dla personelu opiekuńczego, służb mundurowych i innych – wersja 1 z kieszonką.

Każde z nich posiadają odpowiednie wytyczne oraz film instruktażowy. Maseczki zamawia się poprzez formularz kontaktowy. W tym projekcie warto podkreślić zaplanowaną logistykę. Pojawiło się 8 oddziałów terenowych (Bytów, Lębork, Malbork, Prabuty, Słupsk, Sztum, Tczew, Wejherowo). Za każdy z nich odpowiada inna osoba. Na stronie umieszczone zostały bezpośrednie numery telefonów do tych osób (strona internetowa Fundacji Nielada...).

2 Np. <https://pomagam.interia.pl/jak-pomagac/news-telefon-pogadania-od-tmobile-dla-seniorow,nId,4441484>, <https://www.polskieradio.pl/10/5367/Artykul/2479823,Telefon-Pogadania-Gaba-Kunert-o-pomocy-seniorom>.

3. Fundacja Feminoteka.

Fundacja działa od 2005 roku i realizuje działania na rzecz likwidacji dyskryminacji ze względu na płeć we wszystkich sferach życia społecznego, publicznego i kulturalnego. Prowadzi szkolenia, warsztaty, spotkania, promocje książek, dyskusje itp. Jednym z głównych celów jest przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet i dziewcząt zarówno w mieście, jak i na wsi, w szkole i w pracy (strona internetowa Fundacji Feminoteka...). Szeroka działalność organizacji jest znana od wielu lat. W okresie pandemii zebrano wszystkie niezbędne informacje, aby ułatwić osobom doświadczającym przemocy, znalezienie właściwej formy wsparcia (*Gdzie znajdziesz pomoc...*). Przygotowano także poradnik pt.: *Przemoc w domu a kwarantanna – przewodnik prawny*, gdzie szczegółowo opisano działalność policji, prokuratury, sądów w tym okresie oraz załączono wzory pism do wykorzystania (*Przemoc w domu...*).

4. #PosiłekDlaLekarza

Akcja zorganizowana przez Fundację Otwarty Dialog, Stowarzyszenie Niskie Składki i Spontaniczny Sztab Obywatelski przy wsparciu Patryka Wachowca z Fundacji Forum Obywatelskiego Rozwoju. 14 marca rozpoczęto kampanię i zbiórkę na portalu zrzutka.pl. Celem projektu było wsparcie lekarzy, pielęgniarek oraz innych pracowników służb medycznych poprzez dostarczanie darmowych posiłków z lokalnych restauracji. Zebrano 681 012 zł (z zaplanowanego 1000 zł). Zbiórkę, która zakończyła się 14 maja 2020 roku, wsparło 11 925 osób (*#PosiłekDlaLekarza...*). Według stanu na dzień 14 kwietnia 2020 roku organizatorzy wydali 179 814,32 zł, przekazując środki finansowe 269 restauracjom, a zakupione posiłki dostarczyli do ponad 200 szpitali i innych placówek medycznych (*Akcje #PosiłekDlaLekarza...*).

PODSUMOWANIE

Organizacje pozarządowe wypełniają lukę, która tworzy się, biorąc pod uwagę działalność instytucji i organizacji publicznych oraz komercyjnych. Wiele zadań wykonują lepiej niż chociażby samorządy (*Trzeci sektor a JST...*). Cechuje je zaangażowanie społeczne i kreatywność, której często brak innym podmiotom. Jak ważny jest społeczny kapitał ludzki, doskonale można było zobaczyć w okresie pandemii. Projekty, które

powstawały, bazowały przede wszystkim na zaangażowaniu społecznym. Należy zwrócić także uwagę, iż rząd, realizując formy wsparcia w postaci tarcz antykryzysowych, potraktował trzeci sektor jak równorzędny partnera, nie pomijając go w zapisach kolejno przygotowywanych rozporządzeń i ustaw. Sytuacja jest wyjątkowa dla wszystkich. Trzeci sektor udowodnił, że potrafi odnaleźć się w różnych sytuacjach, także tych, które wymagają wysiłku, elastyczności i zmiany podejścia do zaplanowanych działań.

BIBLIOGRAFIA

- Bulicz, A., Springer, B. (2018). Narodowy Instytut Wolności – projekt nowej instytucji. Centralizacja czy usprawnienie? W: A. Bulicz, B. Springer (red.). *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Aspekty społeczne, normatywne, ekonomiczne i organizacyjne* (s. 227–239). Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski.
- Drucker, P.F. (1995). *Zarządzanie organizacją pozarządową. Teoria i praktyka*, Warszawa: Fundusz Współpracy – Program Phare Dialog Społeczny – NGOs.
- Wilk, M. (2018). Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z trzecim sektorem na przykładzie gmin województwa małopolskiego. W: A. Bulicz, B. Springer (red.), *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Aspekty społeczne, normatywne, ekonomiczne i organizacyjne* (s. 351–364). Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski.
- Zioło, K. (2016). Funkcjonowanie organizacji pozarządowych a motywacje ich uczestników. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły HUMANITAS. Zarządzanie*, 2, 57–70.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 marca 2020 r. w sprawie przedłużenia terminu do złożenia zeznania o wysokości dochodu osiągniętego (straty poniesionej) i wpłaty należnego podatku przez podatników podatku dochodowego od osób prawnych (Dz.U. poz. 542).

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań lub informacji (Dz.U. poz. 570).
- Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 18 maja 2020 r. w sprawie określenia innego terminu w zakresie zamieszczenia przez organizacje pożytku publicznego sprawozdania merytorycznego z działalności i sprawozdania finansowego w roku 2020 (Dz.U. poz. 906).
- Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374 ze zm.).
- Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086 ze zm.).

NETOGRAFIA

- Akcje #PosilekDlaLekarza i #WzywamyPosilki łączą siły!*. <https://odfoundation.eu/a/27186,akcje-posilekdla lekarza-i-wzywamyposilki-lacza-sily/> [dostęp 1.07.2020].
- COVID-19*. <https://trzeci.org/covid-19/> [dostęp 7.07.2020].
- Fakty o NGO. Co to jest trzeci sektor*. <https://fakty.ngo.pl/faq/co-to-jest-trzeci-sektor> [dostęp 11.06.2020].
- Forum Odpowiedzialnego Biznesu*. <http://odpowiedzialnybiznes.pl/kim-jestesmy/> [dostęp 30.06.2020].
- Fundusz Solidarnościowy Działaj Dalej*. <https://www.batory.org.pl/programy-dotacyjne/fundusz-dzialaj-dalej/> [dostęp 30.06.2020].
- Gdzie znajdziesz pomoc w przypadku przemocy w dobie pandemii*. <https://feminoteka.pl/gdzie-znajdziesz-pomoc-w-przypadku-przemocy-w-dobie-pandemii/> [dostęp 30.06.2020].
- Jak organizacje społeczne angażują się w walkę z pandemią koronawirusa?*. <http://odpowiedzialnybiznes.pl/publikacje/ngo-reaguje-odpowiedzialnie/> [dostęp 25.06.2020].

- Niskooprocentowana pożyczka z Funduszu Pracy dla organizacji pozarządowych.* <https://www.uppk.pl/1,formy-aktywizacji/57,aktualne/aktualnosci/19731718,niskooprocentowana-pozyczka-z-funduszu-pracy-dla-organizacji-pozarządowych-art-15zzda-> [dostęp 3.07.2020].
- POD LUPĄ: Zamrożone, walczące, zmobilizowane. Pierwsze wyniki badania „Organizacje wobec pandemii” Stowarzyszenia Klon/Jawor.* <https://publicystyka.ngo.pl/zamrozone-walczace-zmobilizowane-pierwsze-wyniki-badania-organizacje-wobec-pandemii-stowarzyszenia-klon-jawor> [dostęp 1.07.2020].
- Program COVID-19.* <https://niw.gov.pl/nasze-programy/program-covid-19/> [dostęp 11.06.2020].
- Przemoc w domu a kwarantanna.* https://feminoteka.pl/przemoc-w-domu-a-kwarantanna-przewodnik-prawny/?fbclid=IwAR0LM DuIp6TKp7ySMBKj-AiRykBT50KRUCwIBQxpClRWxgk0RICT hY_V1p8 [dostęp 27.06.2020].
- Fundacja Feminoteka, <https://feminoteka.pl/o-fundacji/> [dostęp 2.07.2020].
- Gmina Miechów, <https://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/informacje/> [dostęp 6.07.2020].
- Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/> [dostęp 6.06.2020].
- Fundacja Nielada Historia, www.nieladafundacja.org/szyjemy-maseczki [dostęp 1.07.2020].
- Telefon Pogadania, <https://www.telefonpogadania.pl/> [dostęp 6.06.2020].
- Telefon Pogadania. Gaba Kunert o pomocy seniorom.* <https://www.polskieradio.pl/10/5367/Artykul/2479823,Telefon-Pogadania-Gaba-Kunert-o-pomocy-seniorom> [dostęp 1.07.2020].
- Telefon Pogadania – od T-Mobile dla seniorów.* <https://pomagam.interia.pl/jak-pomagac/news-telefon-pogadania-od-tmobile-dla-seniorow,nId,4441484> [dostęp 1.07.2020].
- Trzeci sektor a JST. Trzeci sektor we współpracy z JST. Rzeczywistość czy fikcja?.* <https://samorząd.pap.pl/kategoria/archiwum/trzeci-sektor-jst-trzeci-sektor-we-wspolpracy-z-jst-rzeczywistosc-czy-fikcja> [dostęp 2.07.2020].

Wsparcie dla organizacji w czasie pandemii. https://www.ingdzieciom.pl/co-robimy/program-grantowy-2020?fbclid=IwAR1SdaqOOLi7pjHf6MRD0LbwyR_WVu786bX-iMbaoMS-snwI0fKrhcgYrOU [dostęp 15.06.2020].

#PosilekDlaLekarza: wsparcie akcji #WzywamyPosilki. <https://zrzutka.pl/posilekdla lekarza> [dostęp 25.06.2020].